

CONTRIBUȚIA COMUNITĂȚII BRITANICE LA DEZVOLTAREA CONSTANȚEI MODERNE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX- LEA. FRAȚII GEORGE ȘI HENRY/HARRY GUARRACINO

Rezumat: În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în perioada 1857-1882, la Kustendjie (Constanța de astăzi) a existat o comunitate britanică de câteva sute de persoane, formată din angajații companiei Danube Black Sea Railway Ltd.(DBSR) și din membrii familiilor acestora. Acest consorțiu din Regatul Unit primise de la Imperiul Otoman două concesiuni în Dobrogea: construirea căii ferate Cernavoda-Kustendjie și exploatarea micului port Kustendjie. Ingineri, comercianți, funcționari, atașați diplomatici, impiegați și intendenți de cale ferată, marinari sau simpli meseriași, acești britanici au contribuit prin acțiunile lor la modernizarea și dezvoltarea așezării Kustendjie, care dintr-un mic sat de păstori musulmani s-a transformat în scurt timp într-un orașel prosper de aproape 6000 de locuitori. O contribuție deosebită a fost cea a fraților George și Henry/Harry Guarracino, cetățeni britanici de origine napoletană. În articolul de față prezentăm informații inedite legate de prezența și aportul celor doi, primul - George, acționar DBSR și personaj implicat în inaugurarea căii ferate din Dobrogea, iar cel de al doilea, Henry, vice-consul britanic la Kustendjie și antreprenor de succes. De numele lui Henry Guarracino se leagă și construirea în orașul lui Ovidius a primului cazin al orașului, denumit Kursaal, Sala de Cură și care a funcționat în perioada 1880-1892, pe când Dobrogea intrase deja sub administrare românească. Același Henry Guarracino a fost prezent la prima vizită, în toamna anului 1879, a principelui Carol al României și tot el a fost cel care a construit Hotelul Carol, actualul Comandament al Marinei, primul mare hotel al Constanței românești.

Cuvinte-cheie: George și Henry Adelbert Guarracino, DBSR, Kustendjie, Constanța, secolul al XIX-lea, comunitate britanică, Dobrogea, primul cazino al Constanței, Hotel Carol.

*Dr Cristian CEALERA: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; e-mail: cristiancealera@yahoo.com.

Pe data de 15 august 1838, două mari puteri ale lumii, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei și Imperiul Otoman, au încheiat la Balta Liman¹ un tratat comercial extrem de avantajos pentru occidentali, care, din acel moment, puteau să aibă larg și liber acces pe piața Semilunii.

Aflați în plină revoluție industrială, supușii reginei Victoria (1837-1901) aveau acum posibilitatea să deruleze mari tranzacții pe piața Orientului, fără a mai plăti taxe împovărătoare, precum li i se impusese în trecut. Interesul pentru afaceri în provinciile Imperiului, fie ele efectiv stăpânite sau doar controlate de către otomani, a crescut și mai mult după Marea Foamete din Irlanda (1845-1852).

Forțat să găsească soluții pentru a-și hrăni populația din Insulă, Regatul Unit a înțeles să își îndrepte atenția spre grânele din Principatele Române, state aflate sub suzeranitatea otomană. Aflată efectiv sub stăpânire turcească, Dobrogea a intrat și ea în atenția oamenilor de afaceri britanici, care au început să studieze oportunități de afaceri pe tărâmul dintre Dunăre și Marea Neagră.

Între anii 1853-1856 a avut loc Războiul Crimeii, un conflict împotriva Rusiei țariste, câștigat de Imperiul Otoman, aliat cu Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei, Al Doilea Imperiu Francez (1852-1870) și Regatul Sardiniei. La finalul acestui război s-a semnat Tratatul de Pace de la Paris (30 martie 1856), în urma căruia Marea Neagră a devenit zonă liberă pentru comerț.

Britanicii au profitat de situație căutând să investească în teritoriile riverane, iar Dobrogea a intrat astfel în atenția potenților investitori. Dacă în nordul provinciei, marile puteri au creat Comisia Europeană a Dunării (CED), ajungând să profite de Gurile Dunării, în sudul mai pauper s-a născut ideea creării unei căi ferate care să lege portul Kustendjie (Constanța) de Cernavoda (Bogazchiori, în turcă), locul în care ajungeau vase pline cu cereale din Țara Românească.

Pe 1 septembrie 1857, o companie proaspăt înființată (un consorțiu format din mari societăți și investitori), Danube Black Sea Railway and Kustendjie Harbour Company Limited (DBSR) obținea de la turci, în baza firmanului emis de sultanul Abdul Medgid, pe o perioadă de 99 de ani, concesiunea căii ferate Kustendjie (Constanța) - Bogazchiori (Cernavoda), cât și pe cea a micului port.

Construcția acestei prime căi ferate din Dobrogea (inaugurată în 1860) și exporturile efectuate prin portul Kustendjie au fost elementele care au condus la crearea unei așa-zise "colonii britanice" în mica așezare de la țărmul Mării Negre.

¹ Baltalimani este și astăzi o mică localitate din districtul Sarıyer, provincia Istanbul, aflată pe coasta europeană a Bosforului. Și-a primit numele de la Baltaoğlu Süleyman, amiralul șef al flotei otomane care, în 1453, a avut un rol major în cucerirea Constantinopolului, de către sultanul Mahomed al II-lea.

Angajații companiei DBSR (ingineri, intendenți, impiegați sau simpli meseriași), negustorii, funcționarii sau diplomații britanici implicați în activitățile din Kustendjie au fost rezidenți aici în perioada 1857-1882, locuind împreună cu familiile lor. Mulți dintre ei au contribuit efectiv la dezvoltarea așezării, revitalizată economic și care s-a transformat într-un timp scurt, dintr-un mic sat de păstori musulmani, într-un orașel modern de aproape 6000 de suflete.

O familie britanică care, prin doi dintre reprezentanții ei și-a pus amprenta asupra istoriei "coloniei" din Kustendjie, a fost familia Guarracino. Nu am fi reușit niciodată să refacem această poveste dobrogeană a fraților Guarracino dacă nu am fi avut la bază o cercetare anterioară, minuțioasă, realizată de către un terț. Startul a fost dat prin eforturile doamnei Lucy Hood, unul dintre membrii actuali ai familiei Guarracino, care, după ani de studiu, în iulie 2012, a publicat două lucrări: *Recollections of Maud Guarracino (married name Hagen) - notes taken by her daughter Lucy Hood, from her direct account*, respectiv *Guarracino Family, Our Levantine Ancestors (by Lucy Hood)*, ambele pe site-ul <http://www.levantineheritage.com>².

Până la aceste articole ale doamnei Hood, în Dobrogea și în România s-a scris puțin despre familia Guarracino și despre prezența fraților George și Adelbert Henry, la Kustendjie, în perioada 1857-1882. Henry a fost uneori menționat în lucrări din secolul al XX-lea, în diverse contexte, dar fără ca el să beneficeze de o cercetare mai atentă. Articolele lui Lucy Hood, sursele biografice folosite de către autoare, ne-au permis să abordăm subiectul, să înțelegem unele detalii, apoi să extindem cercetarea și să aflăm, la rândul nostru, lucruri inedite.

Numele latin al familiei Guarracino nu pare să lămurească apartenența sa britanică, dar situația se clarifică imediat, odată cu aflarea câtorva date biografice. În primul rând, trebuie să spunem că numele, mai degrabă o poreclă (inițial), vine de la un mic pește ce trăiește în Marea Mediterană și Oceanul Atlantic, *chromis chromis*, denumit în italiană *coracino* iar în dialect napoletan, *Lo Guarracino*³.

Membrii familiei Guarracino erau originari, de fapt, din Spania, dar s-au mutat în Italia pentru a participa la un război și au rămas apoi în zona orașului Napoli, devenind cetățeni ai acestei urbe⁴. Pentru meritele lor

² <http://www.levantineheritage.com/maud-guarracino-submission.html>.

³ Rainer Froese, Susan M. Luna, *Chromis chromis* (Linnaeus, 1758) *Damselfish*, 2016, <https://fishbase.mnhn.fr/summary/1706>; L.A. Rocha, R. Myers, *Damselfish - chromis chromis*, 2015, <https://www.iucnredlist.org/species/188324/1858212>; <http://www.naplesldm.com/guarr.php>.

⁴ Lucy Hood, *Guarracino Family, Our Levantine Ancestors*, <http://www.levantineheritage.com/maud-guarracino-submission.html#7b>.

deosebite (din timpul războiului), ei au primit un palat în insula Procida, în golful Neapole, devenind una din "marile familii" ce locuiau acolo⁵.

În 1822, un anume Dominico Guarracino merge și se stabilește în insula Corfu, de unde, asociat fiind cu un englez pe nume Suter, face negoț în tot Levantul și începe o relație strânsă cu Serviciul Consular Britanic ce acționa la Constantinopol și în întreg Imperiul Otoman⁶. Încă din 1818, Dominico s-a căsătorit cu Izabela Eliza Suter (probabil rudă cu asociatul său), cetățean britanic și fiica unui căpitan, George Suter, ce servise în Marina Regală⁷. Isabela a avut doi frați, ambii diplomați iar unul dintre ei, Horatio Bronte Suter⁸ a murit în 1864, la Varna, unde activa ca și consul⁹.

În anul 1927, Dominico Guarracino era înregistrat ca fiind consul general britanic în Insulele Ionice¹⁰. El și soția sa au avut împreună patru băieți: Frederick (1819-1889)¹¹, George (1826-1896), Horace Bronte Carolo Luigi (1828 - 1898)¹² și Adelbert Henry (1845-1903), primii trei alegând cetățenia mamei și doar ultimul, Henry (Harry), optând pentru cea italiană, după tată¹³ (ulterior, și el a devenit și britanic). Toți cei patru au studiat în Anglia, dar au trăit și lucrat la Constantinopol și în alte zone din Imperiul Otoman, activând atât ca diplomați (consuli, vice-consuli, consuli general), cât și ca antreprenori și ingineri¹⁴.

În studiul de față ne vom concentra atenția doar asupra celor doi frați ce au avut legătură cu orașul Kustendjie și anume asupra celui de al doilea născut, George, și a mezinului Adelbert Henry (Harry).

George Guarracino s-a născut în 1926, în Corfu, iar în 1844, la doar 18 ani, făcea parte din Serviciul Consular Britanic și era numit atașat al consulatului din Erzurum, în Estul Anatoliei¹⁵. Patru ani mai tâziu era vice-consul la

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Lucy Hood, *op.cit.*

⁸ El a fost tatăl inginerului de mine Henry Charles Nelson Suter, răpit de tâlhari în Macedonia, Grecia, în 1881 și eliberat grație intervenției consulului de Salonic, Sir John Elijah Blunt, Fanny Janet Blunt, *My Reminiscences*, John Murray, Albemarle Street, London, 1918, p. 172.

⁹ David Wilson, *List of British Consular Officials in the Ottoman Empire and its former territories, from the sixteenth century to about 1860*, sursă - levantheritage.com, july 2011, p. 29.

¹⁰ British Library Newspapers, *The Standard* (London England), Wednesday, September 17, 1828; issue 417.

¹¹ Frederick a deținut funcții de consul și consul general la Batumi, Samsun, Constantinopol și Creta.

¹² Horace Bronte a avut funcții diplomatice printre care cea de consul general în Moldova, în 1860, când a avut, la Iași, o întrevvedere cu domnitorul A.I. Cuza.

¹³ Lucy Hood, *op.cit.*

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ David Wilson, *op.cit.*, p. 19.

Samsun, acolo unde fratele lui Frederick ocupa postul de consul¹⁶. În 1856, în virtutea unei strânse relații cu reputații ingineri Charles Liddell și Lewis Dunbar Brodie Gordon (cărora le fusese avocat în diverse procese administrative și comerciale), George Guarracino devine agent al companiei Danube Black Sea Railway Ltd. (DBSR), desfășurându-și activitatea în birourile din Constantinopol¹⁷.

În perioada 1858-1865 ambasadorul britanic din Constantinopol era Henry Bulwer, bun prieten al lui George Guarracino și, se pare, coleg cu acesta într-o lojă masonică¹⁸. Lui Bulwer îi scrie o scrisoare George, în anul 1860, și în care tânărul Guarracino se interesează de postul vacant de consul de la Kustendjie¹⁹. Cunoaștem bine faptul că George nu obține acest post, care nu era de consul, ci de vice-consul, și care avea să fie ocupat din iulie 1860 de către Frank Fremoult Sankey²⁰.

George Guarracino participă ca agent DBSR la un eveniment deosebit din istoria micului oraș Kustendjie, el fiind prezent, pe 4 octombrie 1860, la inaugurarea liniei ferate Kustendjie - Cernavoda. Iată ce scria jurnalul britanic *Burnley Express* despre acest moment: "Miercuri (n.a. 2 octombrie) a venit de la Constantinopol steamerul companiei Austrian Lloyd's, Elleno, cu domnul Gorge Guarracino, agentul local al companiei și numeroși alți oficiali și oaspeți din capitală, invitați la ceremonie..."²¹.

În afara acestui moment nu am găsit încă alte consemnări legate de prezența sa la Kustendjie, dar este puțin probabil ca alte vizite să nu mai fi avut loc, chiar dacă activitatea sa ca agent DBSR era una de birocrat și legată de birourile din capitala otomană. Ce este însă cert, George nu a agreat prea mult acest post, având nevoie de mai multă acțiune.

În 1840 el se căsătorise la Constantinopol cu Evelina Nora Churchill, fiica lui William Nosworthy Churchill (1796-1846), fondatorul unui săptămânal în limba turcă din Constantinopol, *Cerîde-i Havâdis* (Jurnalul de Știri), și care avea finanțare guvernamentală²². Probabil și grație acestei relații, George a reușit să ajungă corespondent la Constantinopol (pentru Turcia și Balcani) al jurnalului *The Times* (London) începând cu anul 1867²³. Mai mult, el era prieten

¹⁶ *Ibidem*, p. 18.

¹⁷ Lucy Hood, *op.cit.*

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ <https://nrocatalogue.norfolk.gov.uk/index.php/diplomatic?listPage=11&page=14&sortDir=asc&sort=alphabetic&genres=3979879&listLimit=15&onlyDirect=1>.

²⁰ *The Foreign Office List, forming a Complete British Diplomatic and Consular Handbook - With maps, showing where Her Majesty's Ambassadors, Ministers, Consuls, and others, are resident abroad; together with a list of foreign diplomatic and Consular representatives resident within the Queen's Dominion*, Edward Hertslet, Harrison, January 1865, London, p. 144; David Wilson, *op.cit.*, p. 19, 24, 65.

²¹ Lucy Hood, *op.cit.*

²² <https://islamansiklopedisi.org.tr/ceride-i-havadis>.

²³ Lucy Hood, *op.cit.*

bun cu John Walter al III-lea (1819-1894), parlamentar liberal, dar și editor și acționar principal la reputatul jurnal englez²⁴.

În același an 1867, în cursul verii, George Guarracino îl acompaniază pe sultanul Abdul Aziz în Anglia și în Franța, iar la Londra participă la o recepție la Guildhall, alături de soție și de una din fiice (ca "miniștrii din străinătate"), și de premierul britanic Benjamin Disraeli și prințul de Wales²⁵. După câțiva ani, George Guarracino a intrat în conflict cu noul sultan Abdul Hamid al II-lea (1876-1909), căruia i-a adus unele critici în *The Times*, drept pentru care noul Mare Vizir al Imperiului a emis împotriva sa un ordin de expulzare din Imperiul Otoman, ordin care însă, grație relațiilor ziarului *The Times*, nu a fost pus în aplicare²⁶.

Cariera lui George Guarracino a avut minusuri și plusuri, iar la un moment dat el a cunoscut și gustul amar al unui mare eșec. În noiembrie 1867, el și alți doi parteneri englezi, John Charnaud și Alfred Barker, au obținut de la Ministerul Lucrărilor Publice Otomane concesiunea pentru construirea cheiurilor portuare de la Smyrna (practic, un nou port, cu toate dependențele aferente)²⁷. Au apărut probleme financiare și tehnice, iar acțiunile britanicilor au fost cumpărate de o companie franceză condusă de doi frați, Dussaud, care au devenit acționari principali și au preluat concesiunea *Smyrna Quay Company*²⁸. George a pierdut astfel o mare parte din banii investiți.

Rămas corespondent al publicației *The Times*, George Guarracino a decedat pe 18 martie 1896, la Pera (Constantinopol), lăsând în urmă trei fiice, Isabelle Blanche, Ethel Hellen și Hilda²⁹.

George Guarracino a fost angajat DBSR, a fost prezent la Kustendjie în mai multe rânduri, dar nu a fost niciodată rezident al orașelului dobrogean. Nu același lucru însă este valabil și pentru fratele său Adelbert Henry, numit de către apropiați Harry.

Henry Adelbert (Harry) Guarracino, mezinul familiei, a fost bucuria târzie a părinților săi, căci s-a născut în 1845 (în insula Kefalonia), fiind cu 26 de ani mai mic decât întâiul născut Frederick și cu 16 ani față de al treilea frate, Horace Bronte³⁰. În 1870, pe când fratele Frederick era deja consul general la Samsun, el locuia la Constantinopol, alături de mamă și de cei doi frați ai săi³¹. Inginer civil ca profesie, în același an 1870, Henry a obținut contractul de realizare a drumului Therapia - Pera³², la cinci luni după Marele

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Sibel Zandy-Sayek, *Struggles over the shore: building the Quay of Izmir (1867-1875)*, p. 66.

²⁸ *Ibidem*, p. 70.

²⁹ Lucy Hood, *op.cit.*

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Lucy Hood, *op.cit.*

³² *Ibidem*.

Incendiu din Pera³³. A fondat apoi firma *Enterprise Guarracino*, cea care în perioada 1871-1873 a construit prima secțiune a căii ferate anatoliene dintre Uskudar (Scutari, Istanbul) și Izmir (Smirna)³⁴.

La un moment dat, împreună cu fratele său George, Henry a cumpărat acțiuni la DBSR, devenind unul dintre investitorii de rang secund ai companiei, iar în anul 1884 (după răscumpărarea din 1882 a concesiunilor britance de către statul român) a încasat ultimul dividend de la aceasta³⁵.

Nu știm cu exactitate când anume a devenit Henry Guarracino rezident la Kustendjie, foarte probabil, după 1874, odată cu finalizarea lucrărilor de la linia Uskudar-Izmir. Ce este însă sigur este faptul că în perioada 30 octombrie - 1 noiembrie 1879, la vizita principelui Carol I al României, el se afla deja la Kustendjie, unde fusese numit vice-consul în exercițiu³⁶. Henry a participat la cina consulilor străini, desfășurată în casa lui Edward Harris, la sfârșitul lunii octombrie, în prezența principelui Carol I al României.

Mandatul său de vice-consul a fost unul destul de scurt, puțin peste un an, și a fost efectuat în perioada 12 martie 1879 - 24 iulie 1880³⁷. Chiar și după încheierea serviciului diplomatic, Henry continuă să locuiască la Kustendjie, unde acționa atât ca acționar DBSR, cât și ca antreprenor local.

În 1881 numele lui apare în capitolul *Subscripții*, în cartea *Constantinople. După Anthologia Hellenă* de Pericle P. Kiustengeanu³⁸. Pe lista abonaților care au contribuit financiar la apariția albumului, Henry Guarracino este menționat alături de nume ilustre și personalități publice locale și naționale³⁹ precum Mihail Kogălniceanu, Remus Opreanu, Mihail Koiciu, Anton Alexandridi (întâiul primar constănțean al administrației românești), dr. A. Bolton, Henry Senac (trafic manager DBSR), dr. I. Valindas, dr. Cicianopoulos, S. Chefala sau N. Sarry⁴⁰.

În vârstă de 36 de ani, Henry Guarracino s-a căsătorit pe 11 martie 1882, la St. Mark, Surbiton (astăzi cartier în South West London), cu Beatrice Charlotte Crafer, fiica unui fost înalt cleric al Sfântului Ordin și al Tezaurului Majestății Sale⁴¹. Fericitul eveniment a fost amplu mediatizat în ziarul „Surry

³³ A avut loc pe 5 iunie 1870 în Pera, cartierul din Constantinopol unde se aflau ambasade, hoteluri și clădiri rezidențiale și care a fost distrus în proporție de două treimi, mii de persoane pierzându-și viața.

³⁴ Lucy Hood, *op.cit.*

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *The Forreign Office, List and Diplomatic and Consular Year Book for 1907*, p. 246.

³⁷ *The Forreign Office List 1881 forming a complete british diplomatic and consular, compiled by Sir Edward Hartslet, Harrison, London, 1881*, p. 107.

³⁸ Pericle P. Kiustengeanu, *Constantinople, Dupe Anthologia Hellenă sau după epigramele din Anthologia Hellenă, traducțiune după limba hellenă, după broșura elaborată de dl. P. Condogiorgi, Typhografia Pericle M. Pestemalgioglu, sucursala Brăila, Constanța, 1881.*

³⁹ *Ibidem*, p. 71.

⁴⁰ *Ibidem*, pp. 69, 71, 72.

⁴¹ Lucy Hood, *op.cit.*

Cornet": "Nuntă. Sâmbătă, o foarte frumoasă nuntă a avut loc la St.Mark Church, părțile contractante fiind Miss Beatrice Charlotte Crafer, fiica cea mică a regretatului Charles Long Crafer, Esq., de la Visteria Majestății Sale, și Mr. Adelbert Henry Guarracino din Kustendjie, România. Ceremonia a fost oficiată de reverendul John Griffiths, fost gardian la Wadham College, Oxford (un vechi prieten al părinților miresei) și de venerabilul arhidiacon Burney... Micul dejun a fost servit la Eastfield, reședința lui Mr. John Loxley, care a pus-o cu mare plăcere la dispoziția domnișoarei Crafer, cu această ocazie. După-amiază, noii căsătoriți au plecat spre Folkestone, în drum spre România, unde vor fi rezidenți. În această călătorie ei vor vizita Paris, Marseille, Nice, San Remo, Genoa, Napoli, Florența, Roma, Brindisi și Constantinopol"⁴².

Cei doi tineri au locuit o perioadă la Kustendjie. Noua doamnă Guarracino a fost actriță (sub numele de scenă Beatrice Selwin) și scriitoare, autoare a unei cărți de bucate, *"Please, M'm, the Butcher – A complete guide for the Housewife of Moderate Means"* (1903), lucrare care s-a bucurat de succes la public⁴³.

Mai trebuie spus faptul că Henry Guarracino este înregistrat cu domiciliul în Pera în 1887⁴⁴, semn că, la acea dată, rezidența sa dobrogeană se încheiase. Odată întors la Constantinopol se asociază cu Charles Francis Tristram, soțul unei nepoate, și împreună cu acesta s-a ocupat de construcții de căi ferate în Turcia, Grecia, China și Rusia⁴⁵, iar din anul 1896, împreună cu soția sa și-a stabilit domiciliul în Anglia, la Kensinsington⁴⁶. În 1901 figura înregistrat ca membru al Lojei Francmasonice Drury Lane Lodge 2127⁴⁷ și în același an, un recensământ menționează că locuia la adresa 54 Flats, Kensington Mansions Trebovir Rd, Kensington, Londra, împreună cu soția, cu două rude ale acesteia și doi servitori (Henry și Beatrice nu au avut copii)⁴⁸.

La doar 58 de ani, pe 26 decembrie 1903, Henry Guarracino a decedat subit pe când se afla la o fermă din West Sussex, Tyting Farm, St. Martha, iar cauza morții, trecută în raportul medicului legist, a fost *"cauze naturale, ca urmare a unor sincope produse de o boală de inimă"*⁴⁹.

În opinia noastră, Henry Guarracino nu trebuie uitat atunci când este rememorată istoria modernă a Constanței, el fiind, așa cum menționa și regretatul istoric de artă Doina Păuleanu, „un personaj important” al orașului

⁴² *Surry Cornet*, 18 march, 1882, British Library Newspaper.

⁴³ Lucy Hood, *op.cit.*

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ Daily News (London, England), Wednesday, March 4, 1896; Issue 15579.

⁴⁷ <https://masonicperiodicals.org/static/media/periodicals/119-FCN-1901-02-16-001-SINGLE.pdf>

⁴⁸ Lucy Hood, *op.cit.*

⁴⁹ Surrey Times & County Express. Saturday, January 2nd 1904.

din acea perioadă⁵⁰. Astfel, pe lângă faptul că era reprezentantul diplomatic al Regatului Unit la vizita Principelui Carol la Kustendjie (30 octombrie – 1 noiembrie 1879), el este și cel care a avut și inițiativa construirii hotelului Carol (actualul Comandament al Marinei)⁵¹. Acesta a fost construit între anii 1880 - iunie 1882, după planurile arhitectului Alexandru Orăscu, iar principele României a fost cel care a pus piatra de temelie, cu ocazia primei sale vizite la Kustendjie, în 31 octombrie 1879⁵².

Pe lângă ideea construirii hotelului, Henry Guarracino s-a ocupat efectiv și de lucrările de la hotel Carol, începute în primăvara anului 1880. Firma lui Guarracino a terminat lucrările mai repede decât se preconizase, fapt atestat de ziarul central *L'Indépendance Roumaine*, care pe 14 august 1881 publica următoarele: „Inaugurațiunea și deschiderea la 1 iunie 1882. – Pensiuni cu prețuri fixe pe zi – Apartamente de orice fel, situate la bordul Mării Negre, mare pavilion, grădină, aspect splendid”⁵³.

Deschiderea noului hotel, anunțată și de către presa locală, era văzută ca un adevărat beneficiu pentru întregul oraș, precum și de către autorități, prefectul Remus Opreanu opinând că hotelul avea să contribuie „puternic la înmulțirea vizitatorilor pentru băile de mare”⁵⁴. În toamna anului 1884, prezent la Constanța pentru a cerceta istoria anticului Tomis, italianul Bruto Amante scria următoarele: „O companie engleză a construit pe țărmul mării, pe punctul cel mai încântător, un frumos hotel (Carol I), care a costat un milion și jumătate și care poate să rivalizeze cu cele mai bune stabilimente de felul său din cele mai mari orașe din Europa.”⁵⁵. Compania engleză era, evident, DBSR, prin antreprenorul și acționarul ei Henry Guarracino.

Numele fostului vice-consul britanic apare și în povestea Cazinoului din Constanța, mai exact, în cea a primului căzin al orașului (nu cel de astăzi, Cazinoul Comunal), funcțional între anii 1880-1892. El se afla pe coasta sud-estică a peninsulei, la capătul promontoriului, nu departe de Farul Genovez. Acest Cazin se numea *Kursaal*, Sala de Cură, de relaxare, unde vilegiaturiștii și

⁵⁰ Doina Păuleanu, *Cazinoul din Constanța. Boemă, loisir și patrimoniu european la Marea Neagră*, Editura Ex Ponto, Constanța 2011, p. 24.

⁵¹ <https://boemasiloisir.ro/portfolio/items/hotel-carol-i-actual-sediu-al-comandamentului-flotei-navale-romane/>

⁵² *Ibidem*.

⁵³ „*L'Indépendance Roumaine*”, nr.1171, Ediția A, București, 2/14 august 1881, p. 2, apud Doina Păuleanu, *Cazinoul...*, p. 56.

⁵⁴ Remus Opreanu, *Espunere generală a situațiunii județului Constanța. Dare de seamă făcută Consiliului Județean în ziua de 18 ianuarie 1881 de către D. Prefect al Județului*, în „*Farul Constanței*”, II, nr. 41, 22 februarie 1881, p. 3.

⁵⁵ Bruto Amante, *Ovidiu în exil. Descriere făcută în urma unei vizite la Constanța, antica Tomi*, traducere din limba italiană de Clelia Bruzzesi, Stabilimentul Grafic I.V.Socecu, București (f.a.), ediție anastatică apărută în anul 2018, la Editura Next Book, sub egida Centrului cultural județean „Theodor Burada”, pp. 37-38.

localnicii puteau lua masa, participau la baluri, dansau, citeau sau participau la evenimente culturale.

Henry Guarracino a fost antreprenorul care, în 1880, s-a ocupat de construirea acestui *Kursaal* iar în noul local a existat chiar și o încăpere care purta numele său, Sala Guarracino. În același an 1880, el își manifesta intenția de a mai construi un pavilion cu destinație turistică, mai jos de nivelul bulevardului Elisabeta și în comunicare cu micul căzin din paiantă. Din câte cunoaștem, acest proiect al pavilionului adițional nu a mai fost concretizat.

Informații extrem de prețioase, legate de modul în care Henry Guarracino a reușit construirea *Kursaal*-ului, se regăsesc în arhivele vremii, în schimbul de adrese dintre cetățeanul britanic și autoritățile locale.

În toamna anului 1879 se începuse construcția Bulevardului Elisabeta Doamna, după ce Remus Opreanu reușise să cumpere teren (de la DBSR și alți proprietari privați), pentru oraș, în acea zonă. Consiliul Comunal al urbei anunțase că în acel perimetru zero, central (roșu), al bulevardului „*nu se va permite construcțiuni decât de piatră sau cărămidă*”⁵⁶. Bineînțeles, existau și excepții de la regulă (n.n. în dulcele stil balcanic). Astfel de excepții erau așa-numitele "case ale lui Mihail Kogălniceanu", mai multe corpuri de clădire făcute din paiantă, dar completate cu porțiuni din piatră (chiar și cu inscripții antice incastrate), și pe care același Henry Guarracino le construise pe bulevardul Elisabeta Doamna (ulterior bd. Regina Elisabeta)⁵⁷. "Casele lui Kogălniceanu" nu mai există astăzi, dar ele se aflau oarecum vis-a-vis de locul unde în 1910 avea să se ridice Cazinoul Comunal.

La acea vreme încă vice-consul britanic și acționar DBSR, Henry Guarracino solicită Primăriei Constanța dreptul de a construi (pe platoul Principesa Maria) în capătul Bulevardului Elisabeta, lângă Farul Genovez, „*un pavilion de dans pentru distracția publică*” promițând să achite Comunei, în sezonul estival, și o taxă de 50 de lei, drept chirie⁵⁸. Solicitarea sa este aprobată de către autoritățile orașului, dar acestea îi pun însă câteva condiții: „*DL. Guaracino i se va ceda pe timp de trei ani locul necesar pe platoul Principesa Maria, pentru construirea unui pavilion de dans, întrucât nu va împiedica circulația pietonilor. Construcția va fi făcută după planul prezentat și se va ridica oricând Primăria va găsi de cuviință. Chiria pentru primul an va fi de 50 lei, pe al doilea an 100 lei, și pe al treilea an 150*”⁵⁹.

După ridicarea construcției, care „*a dat satisfacție generală publicului străin și indigen*” și care costase nu mai puțin de 10.000 de franci, antreprenorul

⁵⁶ SJANC, fond Primăria Constanța, dosar 12/1880, f. 42, prin bunăvoința doamnei dr. Delia Roxana Cornea.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 16 față-verso; vezi și Doina Păuleanu, *Cazinoul...*, p. 48.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 76 față-verso; vezi și dosar 18/1879, f. 95, Procesul nr. 155 al ședinței Consiliului Comunal Constanța din data de 7 iulie 1880.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 76 față-verso; vezi și dosar 18/1879, f. 95, Procesul nr. 155 al ședinței Consiliului Comunal Constanța din data de 7 iulie 1880.

dorea să facă noi investiții⁶⁰. Astfel, într-o nouă cerere adresată Primăriei el se arăta dispus „a cheltui încă atâta pentru a mări și a înfrumuseța stabilimentul, dacă Primăria va binevoi a-mi concede același loc însă pentru timp de zece ani, cu chirie gratuită și la finele acestui termen construcția și dependențele sale le las Comunei, devenind ele proprietatea ei exclusivă”⁶¹.

Această nouă cerere a fost însă respinsă în acel an de Consiliul Comunal, care a motivat că, deși mărirea localului de dans era necesară, construirea sa din lemn nu putea asigura o durată lungă de funcționare în condiții bune⁶².

Sezonul estival 1880 este unul de mare succes. Spre exemplu, într-un interval de numai două săptămâni sunt înregistrați 124 de turiști de vază, printre aceștia numărându-se miniștrii plenipotențari ai Turciei și Angliei la București, precum și alți numeroși turiști de la Constantinopol și din Transilvania⁶³.

Construirea Bulevardului Elisabeta, deschiderea kursaalului lui Henry Guarracino și numeroase alte cafenele și localuri deschise în zonă au consființit transformarea capătului de peninsulă într-o atracție deosebită. Localnicii și turiștii iau cu asalt faleza Cazinului iar pentru a le satisface dorințele oamenii de afaceri fac tot posibilul să își deschidă puncte de serviciu în zonă.

În anul 1881, scăpat de "povara" mandatului de vice-consul, Henry Guarracino își continuă visul său antreprenorial, acela de a prelua în concesiune, pe mai mulți ani, exploatarea Cazinului. El face o nouă adresă Primăriei, cerere ce îi este acceptată de municipalitate însă sub anumite condiții: „1). Primăria cedează domnului Henri Guaracino locul comunal situat între Far și grădinița (a se înțelege grădina-n.n.) Bulevardului Elisabeta Doamnă, în întinderea indicată în planul semnat de domnia sa și certificat de Primărie sub nr. 805, cu începere de la 1 aprilie a.c., până la finele anului 1885, sub condițiunile următoare: 2). Dl. Guaracino se obligă ca pe lângă salonul de dans existent pe acest loc, construit de domnia sa în virtutea decisiunii Consiliului Comunal sub numărul 155 de la 1 iulie 1880, să clădească adaosele indicate cu culoare roșie în planul menționat la articolele de mai sus; 3). Adaosele vor fi clădite în paiantă/lemn și cărămidă, în grosime de 16 cm; pereții din afară vor fi căptușiți cu scânduri ca și salonul existent. Baza acestei construcțiuni va fi întărită cu piatră și mortar lucrat cu var și nisip, fără pământ sau lut (nisipul de mare se refuză), iar temelia adaosului va

⁶⁰ Sărbătoarea de la 10 Mai la Constanța, în „Farul Constanței”, an III, nr. 87, 16 mai 1882, p. 2.

⁶¹ SJANC, fond Primăria Constanța, dosar 6/1880, f.4 față-verso.

⁶² Ibidem, f. 7; Vezi și SANIC, Fond Primăria Constanța, dosar 18/1879, f. 135. Procesul-verbal nr. 222 al ședinței Consiliului Comunal Constanța din 10 septembrie 1880.

⁶³ Gheorghe Dumitrașcu, *Aspecte ale situației Dobrogei în perioada noiembrie 1878-mai 1883. Activitatea primului prefect de Constanța*, Remus Opreanu, în *Anuarul Institutului de Istorie „A.D.Xenopol”*, tom XVIII, 1981, p.299, vezi și „Farul Constanței”, an I, nr. 11, 19 iulie 1880, p. 2-3 și „Farul Constanței”, an I, nr. 12, 26 iulie 1880, pp. 3-4, unde sunt publicate liste cu persoane importante venite la băile de mare.

avea grosimea de 40 centimetri și adâncimea de 80 centimetri. [...] Construcția cea nouă va fi uniformă în ceea ce privește ca stil și formă cu cea existentă. Mortarul ce se va întrebuința atât la facerea temelilor, cât și la pereți, va conține var și nisip. [...] 5). Dl. Guaracino se obligă a pune la dispoziția Primăriei gratis salonul de dans, de câte ori Primăria va voi să dea baluri de binefacere românești; aceste baluri nu vor trece însă peste cifra de opt pe an. Dl. Guarancino sau reprezentantul său va trebui să fie avizat cu o săptămână înainte pentru fiecare bal. 6). După expirarea termenului fixat la articolul 1, toată construcția va rămâne proprietatea Comunei, drept prețului chiriei locului. Ea se va preda de către dl. Guaracino în bună stare”⁶⁴.

O ultimă clauză prevedea încheierea unei polițe de asigurare în favoarea Primăriei pentru cazurile de incendiu, prin care antreprenorul era obligat să refacă salonul de dans construit în 1880, precum și adaosele ce urmau să fie construite în baza amintitului contract. Polița plătită Societății Generale de Asigurare România se ridica la 134 lei/an pentru „valoarea totală a clădirii parter construită în strada Bulevard Elisabeta Doamna, servind de curs salon și care se învecinează la dreapta cu Farul Constanța, în lungime de 23, 85 metri și lățime 16 metri”, suma asigurată fiind una semnificativă de 16.000 lei.⁶⁵

Pe data de 16 mai 1882, ziarul Farul Constanței publica un amplu material despre cum fusese celebrată, în orașul lui Ovidiu, ziua de 10 mai. Era vorba despre o triplă aniversare: împlinirea a 16 ani de când Carol devenise domnitor al României (1866), cinci ani de la Proclamarea Independenței (1877) și un an de la încoronarea lui Carol ca prim rege al României. Redăm un fragment din acest articol::

”O muzică militară execută în Piața Independenței cele mai frumoase arii naționale, iar la ora 8, când orașul întreg era îmbrăcat în lumină, o horă, simbol al unirii românilor, încorona veselia zilei. Pe Bulevardul Elisabeta Regina domnii orașeni au asistat la o serată venețiană, preparată cu multă grijă de Dl. Macri, căpitanul Portului. Un număr însemnat de vase, toate împodobite cu lumini care se răsfrâng plăcut în tainicele și puțin unduitoarele valuri ale mării, au parcurs în strigăte de <<Ura>> de la capătul Portului în lungul Bulevardului, până la Sala Guarracino, executând un fel de joc marin. [...] La 11 ore a avut loc o serată dansantă, dată de Dl. Prefect în onoarea mării zile, în salonul de dans Guarracino, unde cu orchestra Regimentului II de Roșiori, condusă de Colonel Capel Maestru Leer s-a dansat până după 2 ore din noapte. Aceasta este, pe scurt, darea de seamă de serbarea de la 10 Mai, la Constanța”⁶⁶.

⁶⁴ SJANC, dosar 6/1880, fila 16 față-verso, prin bunăvoința doamnei dr. Delia Roxana Cornea.

⁶⁵ Ibidem, ff. 26-29.

⁶⁶ Sărbătoarea de la 10 Mai la Constanța, în „Farul Constanței”, an III, nr. 87, 16 mai 1882, p. 2; programul serbării, publicat în același număr al ziarului, apare prezentat în Doina Păuleanu, Cazinoul..., p. 33.

În decembrie 1882 statul român a răscumpărat cu 16 milioane de franci cele două concesiuni britanice din Dobrogea ale DBSR-ului, exploatarea portului Kustendjie și calea ferată Constanța – Cernavoda. Acest lucru a condus implicit la plecarea celor mai multe dintre familiile britanice. După acest moment, locuințele foștilor rezidenți britanici au început să intre în proprietatea statului român. Astfel s-a întâmplat și cu Casa Guarracino, care era amplasată pe locul viitoarei Terase Farul, în vecinătatea Gării Vechi (n.n. în zona Tribunalului de astăzi)⁶⁷. Alături de acest imobil, statul român a preluat și alte case “englezești” precum Casa Blunt (Blundt), a fostului consul John Elijah Blunt, casa Harris (a managerului șef al DBSR) și altele⁶⁸.

În opinia noastră, Henry Guarracino, ca antreprenor și proprietar al Cazinoului Kursaal, a mai activat la Constanța până în 1886, când i-a expirat concesiunea de cinci ani oferită de Primăria orașului pentru Kursaal. Nu știm dacă, după 1884, a mai locuit efectiv în orașul lui Ovidius sau doar venea aici, din când în când, pentru a-și superviza afacerile. În 1887, el avea deja domiciliul la Constantinopol și din acest moment, dispare definitiv din consemnările de la Constanța. Creația sa, primul cazin al Constanței, a funcționat până la sfârșitul anului 1891 când a fost aproape distrus de o puternică furtună. Vechea clădire a fost dezafectată de primărie care a dispus construirea unui Cazin, tot pe Bulevardul Elisabeta, și care avea să funcționeze între 1892-1910.

Aportul lui Henry Guarracino, prin activitățile mai sus prezentate, este unul deosebit, el contribuind din plin la dezvoltarea orașului, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

Scurta prezentare a celor două portrete este, în opinia noastră, în măsură să ne ajute să creionăm imaginea unor britanici educați, întreprinzători, oameni de afaceri experimentați, care fiecare în felul său, și-au adus aportul (mai mic sau mai mare) la dezvoltarea orașului de la malul Mării Negre.

THE CONTRIBUTION OF THE BRITISH COMMUNITY TO THE DEVELOPMENT OF MODERN CONSTANTA IN THE SECOND HALF OF THE XIXth CENTURY. BROTHERS GEORGE AND HENRY/HARRY GUARRACINO

Abstract: In the second half of the 19th century, in the period 1857-1882, in Kustendjie (today's Constanta) there was a British community of several hundred people, made up of employees of the Danube Black Sea Railway Ltd. (DBSR) and from their family members. This UK consortium had received two

⁶⁷ Petre Covacef, *Construcțiile executate în Portul Constanța până la primul război mondial, partea a doua*, „Analele Dobrogei”; Serie Nouă, Anul V, nr. 2, Constanța, 1999, p. 163.

⁶⁸ Ibidem, p. 109.

concessions in Dobrogea from the Ottoman Empire: the construction of the Tchernavoda – Kustendjie railway and the exploitation of the small port of Kustendjie. Engineers, merchants, officials, employees and railway superintendents, sailors or simple craftsmen, these British contributed through their actions to the modernization and development of the settlement of Kustendjie, which from a small village of Muslim shepherds turned into a small town in a short time prosperous of almost 6000 inhabitants. A particular contribution was that of the brothers George and Henry/Harry Guarracino, British citizens of Neapolitan origin. In this article we present unique information related to the contribution of the two, the first - George, a DBSR shareholder and a person involved in the inauguration of the Dobrogea railway, and the second, Henry, the British vice-consul in Kustendjie and a successful entrepreneur. Henry Guarracino's name is also associated with the construction of the city's first Cazin in Ovidiu's city, called Kursaal, Cure Room and which operated in the period 1880-1892, when Dobrogea had already come under Romanian administration. The same Henry Guarracino was present at the first visit, in the fall of 1879, of Prince Carol of Romania, and he was also the one who built Hotel Carol, the current Navy Command, the first large hotel in Romanian Constanta.

Keywords: George and Henry Adelbert Guarracino, DBSR, Kustendjie, Constanta, 19th century, British community, Dobrogea, the first casino of Constanta, Hotel Carol.

Fig.1 a. Burnley Express menționează prezența lui George Guarracino la inaugurarea căii ferate din Kustendjie (<http://www.levantineheritage.com/maud-guarracino-submission.html#78>). Fig.1.b Nunta lui Henry Guarracino, anunțată în ziarul Surry Comet, 18 martie 1882 (<http://www.levantineheritage.com/maud-guarracino-submission.html#141>)

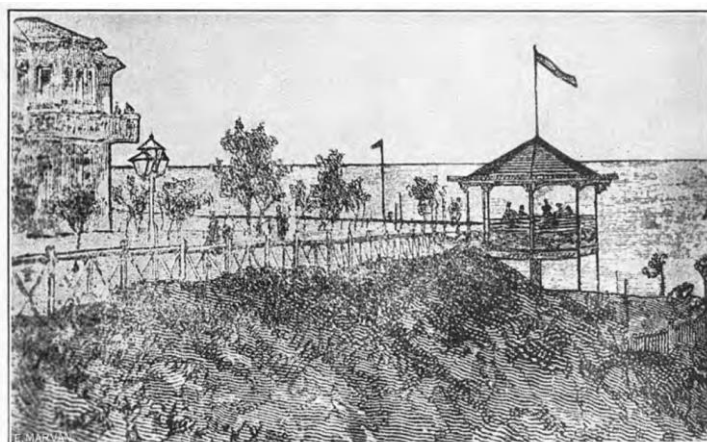

Fig. 2. Capătul bulevardului Elisabeta și primul Cazin, Kursaal, construit de Henry Guarracino în 1880, preluare din volumul *Tomi-Constanța. Monografie alcătuită de colonelul Ionescu M.Dobrogianu, Constanța, 1931.*